

กลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

Strategies for Adult Education Administration to Promote the Sustainability for the Quality of Life

สุเพ็ญพร ญวนทอง และรองศาสตราจารย์ ดร. วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ข้อมูล ปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน (2) พัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน และ (3) ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยจำนวน 400 คน จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น จากนั้นพัฒนากลยุทธ์โดยวิธีการสนทนากลุ่ม โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน และประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, t-test และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สามารถพยากรณ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนโดยรวมได้ร้อยละ 51.5 และพบว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์สามารถพยากรณ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในภาพรวมได้ร้อยละ 53.9 ผลการประชุมสนทนากลุ่ม มีมติให้แบ่งการดำเนินงานของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เป็น 10 ด้านคือ ด้านการกำหนดเนื้อหา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น ด้านการกำหนดกลยุทธ์การสอน ด้านการจัดกลุ่มผู้เรียน ด้านการกำหนดเวลาเรียน ด้านการจัดสถานที่เรียน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประเมิน และด้านการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ ผลการประเมินความเหมาะสมพบว่าเหมาะสมมาก

คำสำคัญ : กลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่, การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

Abstract

The purpose of this research is as follows: (1) to study the current situations, problems and desirable attributes of adult education administration which promote a sustainable quality of life, (2) to develop strategies for adult education administration which promote a sustainable quality of life, and (3) to audit the strategies for adult education administration which promote a sustainable quality of life. Four-hundred adults living in Thailand were given questionnaires. Samples were selected by stratified random sampling. Focus group discussions by 17 experts developed the strategies. Finally, the strategies were audited for appropriateness and feasibility by 20 experts. The statistics used in data analysis were mean, standard deviation, t-test for dependent sample and multiple regression analysis. This research revealed that the adult educational administration factors affected a sustainable quality of life at 51.5%. It also found that the strategies for adult educational administration factors affected a sustainable quality of

life at 53.9%. The focus group discussion agreed that the strategies can be divided into 10 minor aspects. The strategies were audited by considering accuracy, suitability, possibility, and usefulness.

Keywords: strategies for adult educational administration, promote sustainable quality of life

ความนำ

คุณภาพชีวิตมีความสำคัญเป็นเป้าหมายสำคัญสูงสุดประการหนึ่งของการพัฒนาประเทศหากประชาชนมีคุณภาพชีวิตย่อมจะมีความสามารถในการพัฒนาทั้งตัวเอง สังคม และสิ่งแวดล้อมให้เกิดคุณค่าหรือประโยชน์สูงสุด ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมก็จะลดลงหรือหมดไป (Harland, 1972, p. 1)

ปัจจุบัน บริบทของการพัฒนาระดับโลกและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ และเป็นผู้นำของโลก คือ ภูมิภาคที่ประกอบไปด้วยทรัพยากรมนุษย์ และทรัพยากรธรรมชาติที่มีศักยภาพ (UNESCO, 2007, p. 8) ทำให้แต่ละประเทศหันมาให้ความสนใจการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยพยายามพัฒนาการเรียนรู้ของประชากรในประเทศอย่างจริงจัง เน้นไปที่การให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับทุกคน (UNESCO (2009, p. 17) เพื่อให้คนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนตลอดชีวิตซึ่งความยั่งยืนนี้จะต้องมีลักษณะที่เป็นการบูรณาการ (integrated) ให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติอย่างมีดุลยภาพ (balance) (ประยูรช ญุฑโต, 2539, หน้า 62-63)

การพัฒนาวัยผู้ใหญ่ซึ่งหมายถึงบุคคลทั้งชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ประกอบอาชีพและอาศัยอยู่ในประเทศไทย ให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพชีวิตนั้นประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา ซึ่งปรากฏภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กล่าวถึงการศึกษาทางเลือกที่ให้เสรีภาพทางวิชาการแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และการศึกษาจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่เตรียมและนำคนไทยและสังคมไทยให้ก้าวสู่ยุคใหม่อย่างมั่นคง รู้ทัน

โลกให้คนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนาเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม รู้จักปรับตัว รู้จักแก้ปัญหา มีทักษะในการทำงาน รู้จักพัฒนา และมีความนิยมที่ดี (กรมวิชาการ, 2550, หน้า 5)

นอกจากนี้ Knowles (1980, pp. 40-59) กล่าวถึงการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าแตกต่างจากเด็กไม่ควรใช้รูปแบบวิธีการสอนเช่นเดียวกับเด็ก กล่าวคือ ศาสตร์และศิลป์ในการสอนผู้ใหญ่ (the art and science of teaching adults) นั้นครูจะไม่เป็นผู้สอนหรือผู้แสดงฝ่ายเดียว แต่จะมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน ช่วยให้ผู้ใหญ่เกิดการเรียนรู้ รวมไปถึง ทักษะ พฤติกรรม ค่านิยม และทัศนคติ ช่วยในการวิเคราะห์ความต้องการ วิเคราะห์ปัญหา ช่วยผู้เรียนวางวัตถุประสงค์และออกแบบสร้างประสบการณ์ เพื่อการเรียนรู้ จัดอุปกรณ์การเรียนตลอดจนสิ่งแวดล้อมหรือบรรยากาศที่จะอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้บรรลุถึงความสำเร็จในการเรียน ดังนั้น จึงต้องมีวิธีการ หรือกลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2555, หน้า 3) กล่าวถึงวิธีการจัดการศึกษาผู้ใหญ่มีหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ปรับปรุงกลยุทธ์การสอนซึ่งถือว่า เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาการศึกษา เพื่อ สร้างให้คนไทยเป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพพร้อมที่จะแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในเวทีโลก

สภาพความเป็นจริงในทางปฏิบัติยังมีการดำเนินงานที่ล่าช้าการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอก ระบบ และตามอัธยาศัย ยังไม่มีความเป็นรูปธรรม ศูนย์การเรียนที่จัดตั้งขึ้นประสบปัญหาขาดความยืดหยุ่น ไม่มีอิสระในการดำเนินงาน ขาดการกำกับควบคุมที่ดี เกี่ยวกับการจัดการศึกษา หลักสูตร กระบวนการจัดการ

เรียนรู้ และการวัดประเมินผล ทำให้การศึกษาทางเลือกที่ส่วนมากมีผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่ไม่ประสบความสำเร็จ (มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, 2553, หน้า 56) ประเด็นปัญหาโดยรวมของการพัฒนาได้สร้างผลกระทบกับประชาชนทุกระดับของสังคม ก่อให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและการเลี้ยงชีพตนเอง ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน

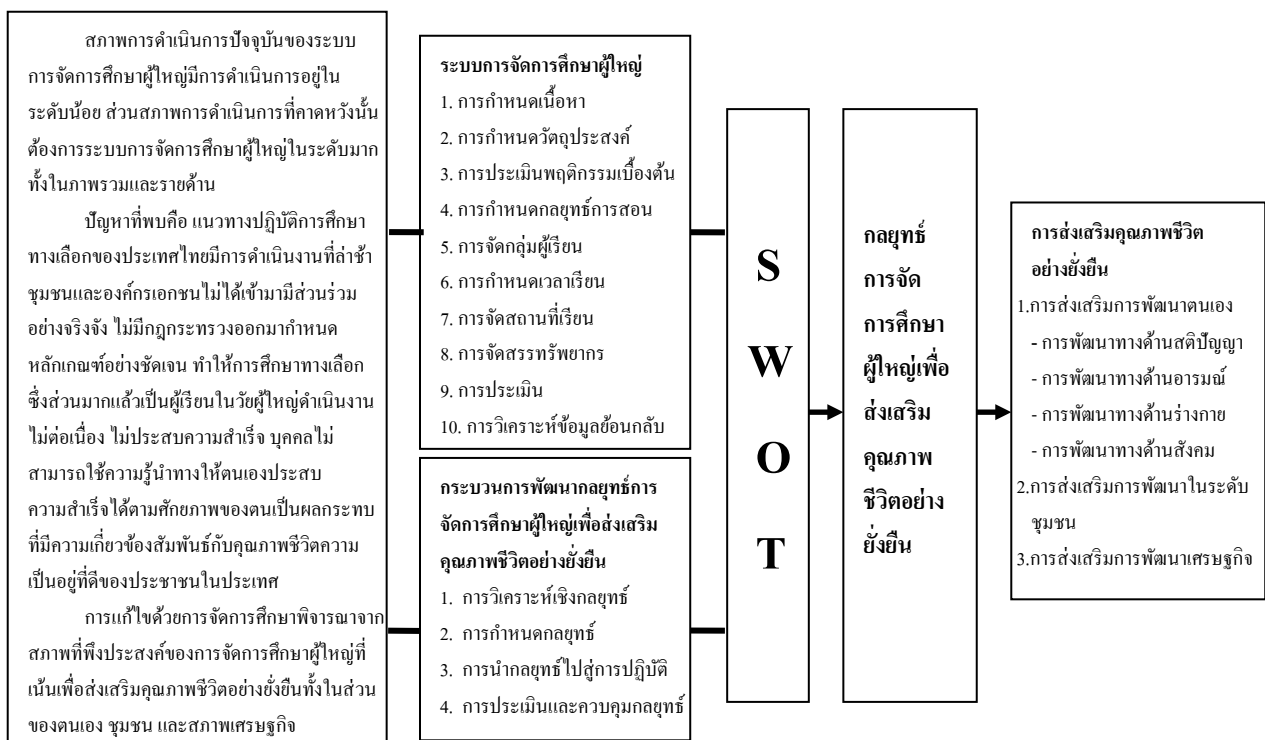
ความสำเร็จของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน จะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด กลยุทธ์จึงเป็นเสมือนกระบวนการตัดสินใจอันซับซ้อนซึ่งเชื่อมโยงวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายสุดท้ายเข้ากับวิธีการและเครื่องมือที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น และผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารการศึกษาจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นการสนองตอบต่อความต้องการในการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่

การพัฒนาประเทศให้บุคคล ชุมชน และเศรษฐกิจได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่

การจัดการการศึกษาผู้ใหญ่เป็นกระบวนการที่เป็นระบบดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ในการให้ความรู้กับผู้ใหญ่ เพื่อการพัฒนาไป ผู้เป่าหมายอย่างเป็นระบบ เป็นการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ โดยมีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบ ขั้นตอน กติกาและวิธีการดำเนินการ โดยมีทรัพยากรต่าง ๆ สนับสนุน และต้องมีกระบวนการประเมินผลการจัดการศึกษาที่เที่ยงตรงและเชื่อถือได้ (Jeffis and Smith, 1999, p. 219; Megginson and Pedler, 1992, p. 34)

ลักษณะของการเรียนรู้ในผู้ใหญ่เป็นการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning) ผู้เรียนคิดริเริ่ม วินิจฉัยความต้องการการเรียนรู้ของตน เข้าใจตนเองหรือมโนภาพแห่งตน (self-concept) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์และประสบการณ์ของบุคคล (experiences) ระบุวัตถุประสงค์และกำหนดแผนการเรียนรู้ มีพร้อมในการเรียน (readiness to learn) รวมทั้งประเมินผลการเรียนรู้นั้นด้วยตนเองทั้งหมด เห็นคุณค่าของเวลา (time perspectives) ที่ใช้ในการเรียนว่ามีความเหมาะสมนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ทันที (Knowles, 1980, p. 43)

ผลผลิตของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ได้แก่ ผู้ใหญ่ที่ได้รับการศึกษากลายเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นเน้นเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้ และที่สำคัญผู้ใหญ่มีความสนใจและความสามารถที่แตกต่างจากเด็ก สำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้ใหญ่ต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างบุคคล การสะสมประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การเป็นผู้นำตนเอง การใช้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมาเป็นหลักสำคัญในการเรียนรู้ และสิ่งที่เรียนตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้ใหญ่ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี (Knowles, 1980, pp. 44-59)

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับของการมีชีวิตที่ดี มีความสุข ความพึงพอใจในชีวิต ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาอย่างยั่งยืนในบริบทไทยเป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นอยู่ของทุกคน ทุก ๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทยด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิต อย่างเท่าเทียมกัน

การออกแบบระบบการเรียนการสอน (Instructional System Design: ISD) เกี่ยวกับการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นไปที่กระบวนการวางแผนในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีทฤษฎีทางการเรียนรู้และจิตวิทยาการศึกษาแนวทาง เพื่อให้ได้ระบบการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ มีกระบวนการวางแผนการเรียนการสอนอย่างมีระบบ ทำให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียนและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การออกแบบระบบการเรียนการสอนอาจใช้เพื่อการออกแบบบทเรียนสั้น ๆ สำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียน การออกแบบเพื่อพัฒนาบทเรียนสำหรับการเรียนการสอนทั้งหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะของบทเรียนสำเร็จรูป ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ Gerlach and Ely ซึ่งอธิบายองค์ประกอบของการจัดการศึกษา 10 ด้าน คือ การกำหนดเนื้อหา การกำหนดวัตถุประสงค์ การประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น การกำหนดกลยุทธ์การสอน การจัดกลุ่มผู้เรียน การกำหนดเวลาเรียน การจัดสถานที่เรียน การจัดสรรทรัพยากร การประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ (Gerlach and Ely, 1971, p. 32; Dick and Carey, 1989, p. 5; Kibler, 1974, pp. 52-53)

แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

กลยุทธ์ (strategy) หมายถึง วิถีทางหรือข้อกำหนดที่องค์การปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด ภายใต้ข้อจำกัดของสภาพแวดล้อมภายนอก และขีดความสามารถขององค์การซึ่ง Abbass (2003, p. 479) ได้อธิบายขั้นตอนพื้นฐานของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่าประกอบด้วย การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ (Strategic Analysis) การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (Strategic Implementation) และการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ (Strategic Evaluation and Control)

จากนั้นผู้วิจัยจึงได้นำมาเขียนเป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัย เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนและจากนั้นจึงทำการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน และทำการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (mixed method research) มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวม และรายข้อ แล้วทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ t-test for dependent sample และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ แบบเป็นขั้นตอน (stepwise regression) เพื่อให้ได้ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในงานวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยครั้งนี้ได้มาจากการสุ่มโดยอาศัยหลักความน่าจะเป็น (probability sampling) โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ได้จำนวน 400 คน

กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนากลยุทธ์คือนักวิชาการ นักบริหารการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน จำนวน 17 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

กลุ่มเป้าหมายในการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์ คือนักวิชาการ นักบริหารการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีความเข้าใจระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน จำนวน 20 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความคิดเห็น สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ที่มีค่าความเชื่อมั่นของสภาพการดำเนินการปัจจุบันโดยรวมเท่ากับ .950 และมีค่าความเชื่อมั่นของสภาพการดำเนินการที่คาดหวังโดยรวมเท่ากับ .936

2. เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ได้แก่ เอกสารประกอบการประชุมการสนทนากลุ่มการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มีเนื้อหาของการวิเคราะห์ SWOT วิสัยทัศน์ (vision) พันธกิจ (mission) เป้าประสงค์ (goal) และแนวทางปฏิบัติ

3. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของกลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริม

คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน จากนั้นทำการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนโดยวิธีการสนทนากลุ่ม (focus group discussion) สุดท้ายทำการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้สถิติ t-test for dependent sample และใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำนายการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ข้อมูลทั่วไป สภาพปัญหา และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน สรุปได้ว่า การดำเนินงานของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบ่งเป็น 10 ด้านคือ ด้านการกำหนดเนื้อหา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น ด้านการกำหนดกลยุทธ์การสอน ด้านการจัดกลุ่มผู้เรียน ด้านการกำหนดเวลาเรียน ด้านการจัดสถานที่เรียน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประเมิน และด้านการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ พบว่า มีสภาพการ

ดำเนินการปัจจุบันอยู่ในระดับน้อยในทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์นั้นอยู่ในระดับมาก โดยสภาพการดำเนินการที่คาดหวังมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพการดำเนินการปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

กลยุทธ์การจัดการศึกษาของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ แบ่งเป็น 4 ด้านคือ ด้านการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และด้านการประเมินและควบคุมกลยุทธ์ พบว่า มีสภาพการดำเนินการปัจจุบันในระดับน้อยในทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์นั้นอยู่ในระดับมาก โดยสภาพการดำเนินการที่คาดหวังมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพการดำเนินการปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนมีสภาพการดำเนินการปัจจุบันในระดับน้อยส่วนสภาพที่พึงประสงค์นั้นอยู่ในระดับมาก โดยสภาพการดำเนินการที่คาดหวังมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพการดำเนินการปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ แบ่งเป็น 3 ด้านคือ ระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ส่งเสริมการพัฒนาในระดับบุคคล ได้แก่ สถิติปัญญา อารมณ์ ร่างกาย และสังคม ระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ส่งเสริมการพัฒนาในระดับชุมชน และระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ส่งเสริมการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีสภาพการดำเนินการปัจจุบันในระดับน้อยในทุกด้าน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์นั้นอยู่ในระดับมาก โดยสภาพการดำเนินการที่คาดหวังมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพการดำเนินการปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน

กลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนมีสภาพการดำเนินการปัจจุบันในระดับน้อย ส่วนสภาพที่พึงประสงค์นั้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสภาพการดำเนินการที่คาดหวังมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพ

การดำเนินการปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .01

สภาพปัญหาของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน พบว่า แนวทางปฏิบัติการศึกษาทางเลือกของประเทศไทยมีการดำเนินงานที่ล่าช้า ชุมชนและองค์กรเอกชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ไม่มีกฎกระทรวงออกมากำหนดหลักเกณฑ์อย่างชัดเจนทำให้การศึกษาทางเลือก ซึ่งส่วนมากแล้วเป็นผู้เรียนในวัยผู้ใหญ่ดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง ไม่ประสบความสำเร็จ บุคคลไม่สามารถใช้ความรู้ นำทางให้ตนเองประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตนเป็นผลกระทบที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของประชาชนในประเทศ

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ ด้านการกำหนดเวลาเรียน ด้านการประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น ด้านการจัดสรรทรัพยากร และด้านการกำหนดเนื้อหา สามารถพยากรณ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนโดยรวมได้ร้อยละ 51.5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ด้านการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ และด้านการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ สามารถพยากรณ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในภาพรวมได้ร้อยละ 53.9 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ส่วนคือ

1. การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ สามารถสรุปการวิเคราะห์ SWOT Analysis ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง (S: Strengths) พบว่า มีความชัดเจนครบทั้งการส่งเสริมการพัฒนาในระดับบุคคล ระดับชุมชน และเศรษฐกิจ เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ทำให้มีความเป็นไปได้ในการแสดง

ถึงศักยภาพทางวิชาการของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

1.2 การวิเคราะห์จุดอ่อน (W: Weaknesses)

พบว่า ยังไม่มีโครงสร้างการบริหารหลักสูตรและดำเนินการอย่างเป็นระบบที่ชัดเจน ส่วนการประเมินที่เน้นตามความต้องการของผู้เรียนนั้นจัดเป็นระบบประเมินที่ยากในการทำให้ผู้เรียนทุกคนพึงพอใจ ส่วนปัญหาสถานะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันอาจจะส่งผลให้ผู้เข้าร่วมน้อย ขาดแคลนผู้สอนและยังไม่มีแหล่งเงินทุน

1.3 การวิเคราะห์โอกาส (O: Opportunities)

พบว่า ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความต้องการกำลังคนที่มีความรู้หลากหลาย และมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น เป็นโอกาสให้ระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มีส่วนช่วยในการพัฒนา และยกระดับความรู้ของแรงงานให้เพิ่มมากขึ้น

1.4 การวิเคราะห์ภาวะคุกคาม (T: Threats)

พบว่า ผู้เรียนบางส่วน มีทัศนคติเชิงลบต่อความต่อเนื่องและการดำรงอยู่ของระบบการจัดการศึกษา ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ องค์กรอื่นมีการฝึกอบรมส่งเสริมการพัฒนาอาชีพโดยตรง ทำให้ประชาชนอาจจะให้ความสนใจมากกว่าระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

2. การกำหนดกลยุทธ์ ผู้วิจัยทำการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ที่มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของบุคคล ชุมชน และเศรษฐกิจ

3. การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ เป็นส่วนของการดำเนินงานของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ทั้ง 10 ด้าน

4. การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมิน กลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนให้มีความเหมาะสมเป็นการประเมินแบบ 360 องศา ผลการประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การจัดการศึกษา

ผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มี 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความถูกต้อง และพบว่ามี 2 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเหมาะสม และด้านความเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ

การอภิปรายผล

สภาพปัญหาของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนที่พบคือ มีการดำเนินงานที่ล่าช้า ชุมชนและองค์กรเอกชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ทำให้ไม่ต่อเนื่อง ไม่ประสบความสำเร็จ บุคคลไม่สามารถใช้ความรู้ นำทางให้ตนเองประสบความสำเร็จได้ตามศักยภาพของตนเป็นผลกระทบที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สอดคล้องกับการวิจัยของ มุลนิธินิสาธารณสุขแห่งชาติ (2553, หน้า 12) ที่พบว่า ในทางปฏิบัติการศึกษาทางเลือกของประเทศไทยยังมีการดำเนินงานที่ล่าช้า ไม่มีการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ยังไม่ประสบความสำเร็จ

การดำเนินงานของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบ่งเป็น 10 ด้านคือ ด้านการกำหนดเนื้อหา ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ด้านการประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น ด้านการกำหนดกลยุทธ์การสอน ด้านการจัดกลุ่มผู้เรียน ด้านการกำหนดเวลาเรียน ด้านการจัดสถานที่เรียน ด้านการจัดสรรทรัพยากร ด้านการประเมิน และด้านการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ สอดคล้องกับแนวคิดของ Gerlach and Ely ซึ่งได้อธิบายถึงระบบการจัดการศึกษา 10 ด้าน คือ การกำหนดเนื้อหา การกำหนดวัตถุประสงค์ การประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น การกำหนดกลยุทธ์การสอน การจัดกลุ่มผู้เรียน การกำหนดเวลาเรียน การจัดสถานที่เรียน การจัดสรรทรัพยากร การประเมิน และการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ (Gerlach and Ely, 1971, p. 32; Dick and Carey, 1989, p. 5; Kibler, 1974, pp. 52-53)

ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานปัจจุบัน และสภาพการดำเนินการที่คาดหวังของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ ทั้ง 10 ด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากกว่าค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานปัจจุบัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง (2555, หน้า 120) และพบว่า ทักษะการใช้สื่อ อุปกรณ์ ใบงานวิทยากร วิธีการประเมินผล ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม และสถานที่ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากกว่าค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลยุทธ์การจัดการศึกษาของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากกว่าค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ วราภรณ์ ผลประเสริฐ (2554, หน้า 16) อธิบายถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่าประกอบไปด้วย ขั้นตอนพื้นฐาน 4 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินและควบคุมกลยุทธ์

คุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากกว่าค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล (2540, หน้า 55) ที่ได้กล่าวว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดี มีความสุข และความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากกว่าค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งในภาพรวมและรายด้าน สอดคล้องกับแนวคิดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2540, หน้า 34) ที่กล่าวว่า คุณภาพชีวิตนั้นต้องพิจารณาทางด้านสุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ ให้ครบทุกด้าน

ตลอดจนมีโอกาสพัฒนาตนเองและผู้อื่นทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ความสวยงามและความพอใจด้านจิตใจ เป็นต้น

กลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยความคาดหวังมากกว่าค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานปัจจุบันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับการวิจัยของ คมกฤษ จันทร์ขจร (2551, หน้า 313) ที่พบว่า การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นจะต้องกำหนดให้มีการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ จัดปัจจัยส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การจัดการความรู้ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา และการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ ด้านการกำหนดเวลาเรียน ด้านการประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น ด้านการจัดสรรทรัพยากร และด้านการกำหนดเนื้อหา สามารถพยากรณ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนโดยรวมได้ร้อยละ 51.5 และพบว่า กระบวนการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยตัวแปรกระบวนการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ด้านการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ ด้านการกำหนดกลยุทธ์ และด้านการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ สามารถพยากรณ์การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนในภาพรวมได้ร้อยละ 53.9 สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดิมทรัพย์ จันทเพชร และสนอง โลหิตวิเศษ (2554, หน้า 7) ที่อธิบายว่า การพัฒนาตนเองของผู้ใหญ่นั้นต้องมีความต้องการรู้ (need to know) มีมโนทัศน์ของผู้เรียน (the learner's self concept) ที่เสริมบทบาทของ

ประสบการณ์ของผู้เรียน (the role of the learner's experience) เกิดเป็นความพร้อมที่จะเรียนรู้ (readiness to learn) และนำไปสู่การเรียนรู้ (orientation to learning) และมีแรงจูงใจ (motivation) ในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ทำให้เกิดเป็นการพัฒนาตนเองซึ่งหัวใจสำคัญของการพัฒนาต่างๆ การที่ผู้ใหญ่ได้พัฒนาความรู้ความสามารถ เป็นการเพิ่มศักยภาพ ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ เกิดความเสมอภาค ความกินดีอยู่ดี มีสุขภาพอนามัยที่ดี และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ ส่วนของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน (SWOT Analysis) ของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

จุดแข็ง (S: Strengths) คือ มีความชัดเจนในการส่งเสริมการพัฒนาในระดับบุคคล ระดับชุมชน และเศรษฐกิจ มีแนวคิดเกี่ยวกับการวัดประเมินผลชัดเจนว่าให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน เปิดโอกาสสำหรับผู้เรียนทุกคนที่สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ได้ทำให้เกิดความหลากหลายเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนสามารถเข้ารับการศึกษาได้ตามอรรถาธิบาย จึงคาดการณ์ได้ว่าจะมีผู้ให้ความสนใจมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ Harland (1972, p.1) ที่กล่าวถึงเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาว่าคือการส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีความเป็นอยู่ที่มีสุข

จุดอ่อน (W: Weaknesses) คือ ยังไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ส่วนการประเมินที่เน้นตามความต้องการของผู้เรียนนั้นจัดเป็นระบบประเมินที่ยากที่จะทำให้ผู้เรียนทุกคนพึงพอใจ ส่วนปัญหาสถานะทางเศรษฐกิจในปัจจุบันอาจจะส่งผลให้มีผู้สนใจมาก แต่ตัดสินใจเข้าร่วมอย่างจริงจังมีปริมาณน้อย และอาจจะพบปัญหาขาดแคลนทั้งเงินทุนและครูสอนในบางสาขาวิชา โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยี และภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ

พงษ์ศักดิ์ สุขพิทักษ์, ทองใบ สุดขารี และบุญชม ศรีสะอาด (2555, หน้า 181) ที่พบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ ขาดแคลนครูและบุคลากรทางการศึกษาทำให้สูญเสียศักยภาพในการสร้างคุณภาพงานวิชาการ รองลงมาคือขาดทีมงานวิชาการที่เข้มแข็ง ทำให้ระดับผลการปฏิบัติงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ เป็นต้น

โอกาส (O: Opportunities) คือการที่ลักษณะทางสังคมวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความต้องการกำลังคนที่มีความรู้หลากหลาย เป็นโอกาสให้ระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน มีส่วนช่วยในการพัฒนา และยกระดับความรู้ของแรงงานให้เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Fahr (2005, pp. 75-98) ได้วิจัยเกี่ยวกับความต้องการการศึกษาตามอัธยาศัยของคนในประเทศเยอรมันนี และพบว่า ความต้องการในการเรียนรู้ตามอัธยาศัยจะมาจาก ความสนใจ ความพอใจของแต่ละบุคคล

ภาวะคุกคาม (T: Threats) คือ ทัศนคติเชิงลบต่อความต่อเนื่องและการดำรงอยู่ของโครงการระบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมาของรัฐ ทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ การไม่ส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนทำให้ไม่มีการพัฒนาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (2553, หน้า 56) ที่กล่าวถึงปัญหาการบริหารจัดการตามอัธยาศัยนั้นยังไม่มีมีการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ ประสบปัญหาขาดความยืดหยุ่น ไม่มีอิสระในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2 การกำหนดกลยุทธ์ มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของบุคคล ชุมชน และเศรษฐกิจ สนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของผู้เรียน สอดคล้องกับที่ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 (2554, หน้า 45-46) ได้กล่าวถึง การกำหนดกลยุทธ์โดยทั่วไปนั้นเริ่มจากวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ และวิธีปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินการเชิงกลยุทธ์

ส่วนที่ 3 การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ 10 ด้าน

1. ด้านการกำหนดเนื้อหา จะต้องมียุทธศาสตร์เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันในเรื่องทั่วไปของท้องถิ่น สังคมปัจจุบัน เน้นเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามาแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับ Jeffs & Smith (1999, p.48) ที่ได้อธิบายว่าการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ที่มีลักษณะเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ควรจะจัดเป็นหลักสูตรอย่างกว้างเปิดโอกาสให้ผู้สอนและผู้เรียนมีกิจกรรมที่ค่อนข้างอิสระไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความชัดเจนของหลักสูตรมากนัก แต่ควรให้ความสำคัญกับบทบาท ในการพัฒนาการเรียนรู้ของบุคคล

2. ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ ต้องกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม การนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ได้อย่างจริงจังในชีวิตประจำวัน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์สถานการณ์โดยใช้ประสบการณ์ของตนเอง สอดคล้องกับ Megginson & Pedler (1992, p. 3) ที่ได้ให้ความหมายของการศึกษาผู้ใหญ่ว่าเป็นการพัฒนาตนเองของบุคคลโดยใช้การศึกษา เพื่อให้มีความรู้ทางเทคนิควิชาชีพผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับปรุงแก้ไขตนเองให้เจริญงอกงาม ทั้งด้านประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านปัญญา และคุณภาพ ด้วยการทำงานหรือดำรงชีวิตอย่างมีจุดหมาย

3. ด้านการประเมินพฤติกรรมเบื้องต้น คำนึงถึงความแตกต่างของพื้นฐานความสามารถ ความต้องการที่แตกต่างกันของผู้เรียน และนำผลการประเมินไปจัดการเรียนให้เหมาะสมตามศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rachel (2006, pp. 240-241) ที่พบว่า การประเมินพฤติกรรมเบื้องต้นนั้นจะทำให้ทราบถึงประสบการณ์ ความสนใจ ความพึงพอใจ และแรงจูงใจของผู้เรียน สามารถนำมากำหนดเป็นแนวทางการพัฒนาผู้เรียนตามกลุ่มพฤติกรรมที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการกำหนดกลยุทธ์การสอน ต้องมีการกำหนดวิธีการสอนที่สอดคล้องเหมาะสมกับผู้ใหญ่ ยึด

ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ใหญ่อีกเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง กำหนดแผนและวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม ระบุเทคนิคการสอนสำหรับผู้ใหญ่ไว้อย่างชัดเจนในแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับการวิจัยของ Barbara & Dina (2006, p. 379) ที่พบว่า การเรียนรู้ของบุคคลนั้นเกิดจากการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับประสบการณ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. ด้านการจัดกลุ่มผู้เรียน ควรจัดให้สัมพันธ์กับความต้องการของผู้เรียน คำนึงถึงความเหมาะสมตามความพร้อม เน้นเนื้อหาที่ผู้เรียนเห็นว่าเป็นประโยชน์มีความจำเป็นต้องรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดิมทรัพย์ จันทพร และสนอง โลหิตวิเศษ (2554, หน้า 7) ที่พบว่าการจัดรูปแบบหรือวิธีการพัฒนาตนเองสำหรับผู้ใหญ่ ควรคำนึงถึงคือบุคคลมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองมีความแตกต่างต้องการพัฒนาไปในทางที่ดีตามศักยภาพของตนเอง

6. ด้านการกำหนดเวลาเรียน ควรกำหนดเวลาเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา สัมพันธ์กับเนื้อหาของหลักสูตร เหมาะสม กระชับ สอดคล้องสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Gerlach and Ely (1971, p. 32) ที่ได้กล่าวถึงการกำหนดเวลาเรียนว่าจะขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่จะเรียน วัตถุประสงค์ สถานที่ และความสนใจของผู้เรียน

7. ด้านการจัดสถานที่เรียน ควรมีการใช้สถานที่เรียนอย่างหลากหลาย เปิดให้เป็นแหล่งเรียนรู้แบบกว้าง ๆ มีความเหมาะสม สะอาด แสงสว่างเพียงพอ และอากาศถ่ายเทได้สะดวก ทั้งนี้ต้องไม่ห่างจากชุมชนมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ (2553, หน้า 262) ที่พบว่ากลยุทธ์ในการดึงดูดชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาคือกลยุทธ์ด้านอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมที่หลากหลายในแต่ละชุมชนสามารถนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินงานของระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ได้

8. ด้านการจัดสรรทรัพยากร ควรมีหลากหลาย เน้นสื่อที่เป็นรูปธรรม ใช้ทรัพยากรในองค์กรหรือใน

ชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ Gerlach & Ely (1971, p. 32) อธิบายถึงการเลือกสื่อการสอนว่าเป็นการเลือกสรรทรัพยากร เป็นการที่ผู้สอนเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน และขนาดของกลุ่มผู้เรียนเพื่อให้การสอนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

9. ด้านการประเมิน ใช้วิธีประเมินผลลัพท์ที่หลากหลาย สอดคล้องกับผู้เรียน และเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เป็นการประเมินแบบ 360 องศา สอดคล้องกับ วุทธิศักดิ์ โกชนกุล (2546, หน้า 20) ที่กล่าวถึงการประเมินว่าเป็นการทดสอบความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียน ภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด ลักษณะที่สำคัญของการประเมินคือ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวัดอย่างชัดเจน

10. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนกลับ ต้องนำผลการประเมินมาปรับปรุงข้อบกพร่องของการเรียนการสอน สอดคล้องกับแนวคิดของ Gerlach & Ely (1971, p. 32) ที่อธิบายว่าการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการประเมินผล การเรียนรู้แล้วนำข้อมูลที่ได้อ้อนกลับไปปรับปรุงแก้ไขบทเรียนตั้งแต่ขั้นตอนแรกเพื่อให้บทเรียนมีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ส่วนที่ 4 การประเมินและความคุ้มค่ากลยุทธ์ เป็นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมิน เพื่อที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จทั้งนี้ก็เป็นไปตามแนวคิดของ The Association of Business Executives: ABE (2008, p. 3) ที่อธิบายว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์นั้นสุดท้ายต้องทำการประเมินผลเพื่อทราบถึงความสำเร็จของการบริหารเชิงกลยุทธ์

ประเมินความเหมาะสมของกลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

ผลการประเมินอธิบายได้ว่า กลยุทธ์การจัดการศึกษาผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนที่สร้างขึ้นนี้มีประโยชน์ ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เทพวรินทร์ เขื่อนปัญญา (2550, หน้า 255) ที่มีผลการประเมิน

เช่นเดียวกัน กล่าวคือ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม
ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยครั้งนี้

1. การนำเนื้อหาเกี่ยวกับการมีคุณภาพชีวิตอย่าง
ยั่งยืนไปปรับเข้ากับระบบการจัดการศึกษาจะทำให้
ผู้เรียนมีคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนเพิ่มมากขึ้น
2. ควรริเริ่มให้มีระบบการจัดการศึกษาผู้ใหญ่
เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนให้กับประชาชนตาม
ความต้องการอย่างเป็นรูปธรรม
3. การที่จะนำแผนกลยุทธ์การจัดการศึกษา
ผู้ใหญ่เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนไปปฏิบัติ
จะต้องทำการศึกษารายละเอียดของแนวทางปฏิบัติใน
ด้านต่าง ๆ เพื่อทำการวางแผนให้เหมาะสมก่อนแล้วจึง
นำไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยแยกตามภูมิภาคของประเทศ
ไทย
2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการนำกลยุทธ์
ไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง และประเมินผลที่ได้รับ
พร้อมทั้งปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2550). *หลักสูตรสถานศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: ศรุสภ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนากุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.*
2555-2558. กระทรวงศึกษาธิการ.
- คมกฤษ จันทร์ขจร. (2551). *การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาตามอรรถาธิบายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. ปรินญา
การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงเดือน พันธุมนานิน และคณะ. (2540). *ความเชื่อ และการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย: การปลูกฝังอบรมและ*
คุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เดมทรีพพ์ จันเพชร และสนอง โลหิตวิเศษ. (2554). *แนวโน้มการพัฒนาตนเองของผู้ใหญ่*. ค้นจาก
[http://www.edu.chula.ac.th/nfed/students/บทความงานกศน.51%20\(pdf\)/เดมทรีพพ์.pdf](http://www.edu.chula.ac.th/nfed/students/บทความงานกศน.51%20(pdf)/เดมทรีพพ์.pdf)

- เทพวรินทร์ เชื้อนปัญญา. (2550). *รูปแบบการบริหารที่เน้นการกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำการเปลี่ยนแปลง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ. (2553). โรงเรียนสองภาษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคคลื่นลูกที่สาม. *Stamford Journal*, 2(2), หน้า 257-264.
- ประยูทธ ปยุตโต. (2539). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พงษ์ศักดิ์ สุขพิทักษ์, ทองใบ สุดซารี และบุญชม ศรีสะอาด. (2555). กลยุทธ์การบริหารคุณภาพงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. *วารสารการบริหารและพัฒนา*, 4(1), 173-191.
- มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ. (2553). *อุ้นใจใกล้บ้าน*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- รวงคณา ผลประเสริฐ. (2554). *หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์*. สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วุทธิศักดิ์ โกชนกุล. (2546). *ผลของการสอนโดยใช้บทเรียนคอมพิวเตอร์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปฏิบัติด้วยเพียงจอ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- สถาบันพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยภาคกลาง. (2555). *การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนในภาคกลาง*. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3. (2554). *แผนแม่บทสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2554-2558*. สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3.
- สุวัฒน์ มหัตนรินทร์กุล. (2540). การศึกษาเปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์กรอนามัยโลก ชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด. *วารสารกรมสุขภาพจิต*, 5(3), 4-15.
- Abbass, A. (2003). Cost Effectiveness of Short-term Dynamic Psychotherapy: Expert Rev. *Pharmacoeconomics Outcomes Res*, 3(5), 535-539.
- Barbara, A. and Dina, L. (2006). Virtual learning communities as a vehicle for workforce development: a case study. *Journal of Workplace Learning*, 18(6), 367-383.
- Dick, W., & Carey, L. (1989). *The systematic design of instruction* (4th ed). New York: Harper Collin.
- Fahr, R. (2005). Loafing or learning? -- The demand for informal education. *European Economic Review, Elsevier*, 49(1), 75-98, January.
- Gerlach, V.S., & Ely, D.P. (1980). *Teaching & media: A systematic approach* (2nd ed.). Englewood Cliffs, N. J.: Prentice-Hall Incorporated.
- Gerlach, V. S., & Ely, D. P. (1971). *Teaching and Media: A systematic approach*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Harland, D. G. (1972). *Health and welfare indicators*. Current' Canadian Research Ottawa, Ontario. Department of Regional Economic Expansion, Oxford.

- Jeffs, T., and Smith, M. K. (1999). "Informal education and health provision" in I. Simnett, E. R. Perkins and L. Wright (eds.). *Evidence Based Health Promotion: Principles and practice*, Chichester: John Wiley.
- Kibler, R. J. (1974). *Behavioral Objectives and Instructional Process. Selected Reading for the Introduction to the Teaching Profession*. Edited by Milton Muse. Berkeley: McCutchan. (pp. 44-53).
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: Andragogy versus pedagogy*. Englewood Cliffs, N. J. : Prentice Hall/Cambridge.
- Meggison, G. D., & Pedler, M. (1992). *Self-development: A facilitators guide*. London: McGraw Hill.
- Rachel, B. (2006). *The impact of higher education on lifelong learning*. Guildford: University of Surrey.
- The Association of Business Executives (ABE). (2008). *ABE Study manual: Strategic human resource management for business organization*. ABE Advanced Diploma in Business Management: ABE and RRC.
- UNESCO. 2009. *The state and development of adult learning and education in Sub Saharan Africa*. Germany: UNESCO Institute for Lifelong Learning.

หลังจากนั้น ก็ทรงเสด็จกลับแคว้นมคธ เพื่อจะทรงโปรกษณูสามพี่น้องและบริวารอีกจำนวนหนึ่ง โดยระหว่างทางได้แสดงธรรมโปรดมานพ ๓๐ คน ซึ่งเท่ากับว่าพระพุทธรองค์ทรง เจาตลาดไปที่ ปัญญาชน คือ ปัญจวัคคีย์และชฎิลสามพี่น้องก่อน แล้วจึงมุ่งสู่ผู้มีอำนาจ คือ กษัตริย์ พ่อค้าต่าง ๆ อย่างไรก็ตามการที่พระพุทธรองค์และพระสาวกสำคัญ ๆ เรียนรู้ลัทธิพราหมณ์มาแต่กำเนิดจนเจนจบในไตรเพท รวมถึงได้ศึกษาในสำนักของลัทธิอื่นๆอีกมาก ทำให้ความรู้เขาจึงมีสูงมาก การสนทนาหรือโต้เถียงกับพราหมณ์และนักบวชอื่นๆ จึงสามารถอธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งในองค์กรธุรกิจก็ต้องนำวิธีดังกล่าวมาปรับใช้โดย ดึงกลุ่มอิสระมารวมทีม การหาที่ปรึกษาสำหรับความคิดใหม่ ๆ และการรู้เขารู้เราตนเอง

การบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล พระวินัยปิฎกเป็นแหล่งข้อคิดที่มีค่ามากสำหรับเรื่องนี้

พระพุทธรองค์ทรงจัดคณะสงฆ์เป็นระเบียบด้วยวินัยที่กระชับแน่น เพื่อควบคุมหมู่คณะให้เป็นปึกแผ่น ส่งเสริมการประพฤติเพื่อความพ้นทุกข์ และสร้างศรัทธาแก่ผู้พบเห็น พระวินัยนี้เองทำให้คณะสงฆ์เป็นองค์กรที่ดำรงอยู่ได้มาถึง ๒๖ ศตวรรษ

ส่วนการสรรหาบุคลากรนั้นพิจารณาเป็นลำดับดังนี้ พระสาวกรุ่นแรกของพระพุทธเจ้าคือ พระปัญจวัคคีย์ สาวกรุ่นต่อมาที่เข้าร่วมงานคือ พระยสะและสหาย สองกลุ่มนี้คือพระสาวกที่ออกประกาศพระธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นรุ่นแรก ทั้งสองกลุ่มบวชหลังจากที่เห็นธรรมเป็นอริยบุคคลขั้นต้นหรือพระโสดาบันแล้ว และต่อมาไม่นานก็บรรลุธรรมขั้นสูงเป็นพระอรหันต์ด้วยกันทั้งหมด ส่วนครอบครัวของพระยสะก็เลื่อมใส และแสดงตนเป็นอุบาสก อุบาสิกจากข้อมูลเหล่านี้ จึงจำแนกได้ว่า ผู้เลื่อมใสในการแสดงธรรมแบ่งตามการตัดสินใจออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มหนึ่งขอบวช เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์ เหมือนกับสมัครเป็นบุคลากรขององค์กร กับอีกกลุ่มหนึ่ง ยังเป็นฆราวาสอยู่โดยแสดงตนเป็นอุบาสก อุบาสิกา กล่าวคำถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก เสมือนเป็นลูกค้า ดังนั้นการแสดงธรรมแต่ละครั้งจึงมีโอกาสได้ทั้งบุคลากรและลูกค้า ขึ้นอยู่กับวาสนาบารมีหรือเป้าหมายชีวิตของผู้ฟังแต่ละคน

การสรรหาบุคลากรในองค์กรก็เช่นกัน การจัดหาบุคลากรรุ่นบุกเบิกเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ต้องได้คนที่มีความรู้ มีศักยภาพสูง เพราะกิตติศัพท์อันดีงามของผู้บริหาร บุคลากร และองค์กรที่กระจายไปจะมีส่วนดึงดูดทั้งผู้ร่วมงานและลูกค้าเข้ามาสู่องค์กรอีกทางหนึ่ง

สำหรับการพัฒนาบุคลากรนั้นเป็นงานที่ไม่มีวันหยุดและต้องทำไปพร้อมๆกันหลายๆทาง ซึ่งพระพุทธองค์ทรงเปรียบว่าเหมือนบัวในสภาพต่างๆกัน โดยสามารถจัดกลุ่มได้เป็นสี่กลุ่ม และบุคลากรหรือลูกค้าก็สามารถแบ่งได้เช่นเดียวกัน คือ กลุ่มที่เมื่อได้ยินได้ฟังเรื่องเพียงโดยย่อก็เข้าใจได้ทันที กลุ่มที่ฟังแล้วต้องการคำอธิบายขยายความจึงจะเข้าใจ กลุ่มที่จะต้องใช้เวลามากกว่าจะเข้าใจ แต่ในที่สุดก็เข้าใจ และกลุ่มที่อาจจะเข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้าง หรืออธิบายอย่างไรก็ไม่เข้าใจเลย โดยพระพุทธเจ้าได้จำแนกวิธีการที่ทรงใช้ในการอบรมและพัฒนาพระภิกษุที่เข้ามาบวชในสำนักในหลายวิธีการดังนี้

๑. **ตอกย้ำอุดมการณ์และหลักการ** พระพุทธรองค์ทรงแสดงหัวใจของหลักธรรมคือ อริยสัจสี่ เป็นการกล่าวเฉพาะเป้าหมายและวิสัยทัศน์ก็เพียงพอที่จะทำให้ผู้เกิดดวงตาเห็นธรรมได้ เช่น พระอัญญาโกณฑัญญะ

แต่สำหรับคนส่วนใหญ่ที่ต้องการคำอธิบายขยายความก็ได้ทรงแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ เพื่อเป็นการย้ำเตือนหลักการของพระศาสนา โดยสรุปอริยสัจสี่เป็นข้อสุดท้าย หรือ มรรคมมีงค์ ๘ ลงเหลือเพียง ๓ ในภาษาที่ฟังง่าย คือ ละเว้นความชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ กล่าวง่าย ๆ คือ การประหมสอนงานต้องมีอย่างต่อเนื่อง และเลือกใช้วิธีการให้เหมาะกับกลุ่มคน

๒. เตือนให้ระลึกถึงเหตุแห่งการเข้มาร่วมงานกัน พระพุทธองค์ทรงกล่าวเตือนเรื่องการปฏิบัติธรรมเพื่อให้ถึงที่สุดแห่งทุกข์ไว้มากมาย และมีพระสูตรหนึ่งที่ทรงกล่าวไว้เป็นลำดับ ตั้งแต่ต้นที่การเป็นสมณะเป็นอย่างไร

ซึ่งทรงแจกแจงว่า ไม่ใช่เป็นเพียงแค่ที่คนทั่วไปรู้จักว่าเป็นเท่านั้น แต่หมายถึงการประพฤติธรรมเพื่อความเป็นสมณะนั้นด้วย เพื่อไม่ให้การบรรพชาเป็นไปโดยเปล่าประโยชน์ จากนั้นก็ทรงแสดงแจกแจงลำดับการปฏิบัติที่ยิ่ง ๆ ขึ้นไปจนกระทั่งผู้เป็นอริยะ และในที่สุดคือเป็นพระอรหันต์ พระพุทธโอวาทที่ทรงตักเตือนพุทธบริษัทเสมอตลอด

พระชนมชีพ คือ ไม่ให้ลดความเพียรในการปฏิบัติจนถึงจุดหมายปลายทางที่ตั้งไว้

๓. สร้างระบบเพื่ออบรมพนักงานใหม่ การกำหนดลำดับเรื่องที่พนักงานใหม่พึงรู้และปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิตการทำงานเป็นเรื่องสำคัญ ดังเช่นที่พระพุทธองค์ทรงกล่าวให้คำแนะนำไว้กับพระอานนท์ว่า คุณก่อน อานนท์ พวกพระภิกษุใหม่ บวชไม่นาน มาสู่ธรรมวินัยนี้ใหม่ๆ เธอทั้งหลายพึงให้สมาทานให้ตั้งมั่น ให้ประดิษฐานอยู่ในธรรมห้าประการ คือ

- เป็นผู้สำรวมในปาฏิโมกขสังวร สมาทานศึกษาให้อยู่ในสิกขาบททั้งหลาย
- เป็นผู้มือินทริยสังวร มีสติรักษาดน รักษาใจ
- เป็นผู้ไม่พุดมาก
- เป็นผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร หรือ อาศัยเสนาสนะอันสงัด
- เป็นผู้มืสัมมาทิจิ

๔. การทดลองปฏิบัติ หมายถึงเวลาในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร เช่น ระยะเวลาทดลองงาน ซึ่งพระพุทธองค์ได้เคยตรัสต่อ อเจลกัสสปะ ว่า คุณก่อนกัสสปะ ผู้ใดเคยเป็นอัญญุเตริยธัมมิก หวังบรรพชา หวังอุปสมบทในพระธรรมวินัย ผู้นั้นต้องอยู่ปริวาส ๔ เดือน ต่อล่วง ๔ เดือน ภิกษุทั้งหลายเต็มใจแล้ว จึงให้บรรพชา ให้อุปสมบทเพื่อความเป็นภิกษุ

๕. การอบรมต่าง ๆ วิธีการอบรมที่ท่านผู้เขียนสังเคราะห์ได้จากพระไตรปิฎก เช่น การอบรมโดยตรงที่มักเริ่มต้นด้วยคำถามและทรงตอบโดยละเอียด เช่น คุณก่อนภิกษุทั้งหลาย ลัทธิของเดียริย ๓ ที่เป็นหลักอกริยา คืออะไร เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว ก็มีการถือโอกาสอบรมสิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญในเวลานั้นเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดโดยทรงให้ข้อเตือนใจกับภิกษุสาวกอื่น ๆ เช่น ตรัสว่า...ที่พระองค์คุณมาลมาบามากมายก็เพราะขาดกัลยาณมิตร เมื่อได้กัลยาณมิตร ก็สามารถปฏิบัติธรรมจนบรรลุถึงพระอรหันต์ได้ และยังมีวิธีอื่น ๆ อีกได้แก่ การสอนผ่านการสนทนากับบุคคลอื่น และการตอบคำถามรายบุคคลหรือตอบคำถามในที่ประชุมเหล่านี้ล้วนมีตัวอย่างให้ศึกษาได้ทั้งสิ้น สำหรับหัวข้อเรื่องที่อบรมก็มีทั้งเรื่องที่เป็นทฤษฎี เรื่องรอบ ๆ ตัวเรื่องหน้าที่ และ

แม้แต่เรื่องบุคลิกภาพ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงให้ความสำคัญในการสร้างความประทับใจเบื้องต้นต่อผู้อื่นด้วย ดังพระสูตรหนึ่งและอรรถกถาให้คำตอบไว้ว่า “บุคคลสองในสามเห็นรูปแล้วเลื่อมใสบุคคลสี่ในห้าได้ยินเสียงแล้วเลื่อมใส บุคคลเก้าในสิบเลื่อมใสเพราะความสมณะ บุคคลหนึ่งในแสนส่วนเลื่อมใสในธรรมด้วยธรรมนั่นเอง” จากความดังกล่าวผู้เขียนพิจารณาว่า... คนที่มีบุคลิกดี หน้าตาดี แต่งกายดี ย่อมได้เปรียบ เพราะสร้างความเลื่อมใสหรือสร้างความประทับใจให้กับคนหมู่มากได้ตั้งแต่แรกเห็น

โครงสร้างในการบริหารองค์กรในสมัยพุทธกาล เป็นโครงสร้างที่เรียบง่าย คือ พระพุทธเจ้าทรงเป็นองค์ประธานและเป็นผู้บริหารสูงสุด พระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดี อัครสาวกเบื้องขวา ผู้มีความเป็นเลิศในด้านปัญญา พระโมคคัลลานะ เป็นพระอัครสาวกเบื้องซ้าย ผู้มีความเป็นเลิศด้านอิทธิฤทธิ์ พระอานนท์เป็นพุทธอุปัฏฐากหรือเลขานุการ ส่วนกลุ่มพระภิกษุสาวกก็แบ่งงานกันตามถนัด บางองค์มีหน้าที่ตามที่ได้รับอาสา เช่น พระทักขพณัลบุตรเป็นผู้จัดเสนาสนะและจัดพระไปฉันในที่นิมนต์ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วพระพุทธองค์ทรงแต่งตั้งพระอริยสาวกและสาวิกาจำนวนหนึ่งเป็นเอตทัคคะ คือ ความเป็นเลิศ จำแนกเป็นสี่กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- เป็นต้นแบบในด้านด้านหนึ่ง เช่น พระมหากัสสปะ ผู้สรรเสริญคุณและรักษารูขุดควัตรเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ภิกษุ
- มีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตน เช่น พระอนูรุธะ เป็นเลิศทางทิพยจักขุ พระสิวลีมีลาภมาก
- มีความเชี่ยวชาญในด้านใดด้านหนึ่ง อาจเป็นที่อ้างอิงของภิกษุอื่นๆในเรื่องนั้นๆ เช่น พระอุบาลีผู้ทรงจำพระวินัยเป็นเลิศ พระปุลณณมันตานีบุตรเป็นพระธรรมกถึก และพระอานนท์ เป็นผู้ทรงจำเรื่องราวต่างๆที่พระพุทธองค์ทรงสอนไว้ได้
- การแบ่งจัดลำดับชั้นตามลำดับอาวุโส เช่น พระนวกะ (ตั้งแต่บวชจนถึง ๕ พรรษา) พระมัชฌิมะ (ตั้งแต่ ๕ พรรษาขึ้นไปจนถึง ๑๐ พรรษา) และพระเถระ (ตั้งแต่ ๑๐ พรรษาขึ้นไป) เป็นต้น

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ยังมีอีกมาก ทุกประเด็นมีความน่าสนใจต่อการศึกษาในความเป็นสุดยอดชีวิตโอของพระพุทธองค์ ซึ่งท่านผู้เขียนเชื่อมโยงกับกรณีศึกษาทางธุรกิจได้ทุกแง่มุม จุดประกายให้หันมาดูพุทธวิธีต่าง ๆ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงทำด้วยพระปัญญาคุณ พระมหากรุณาธิคุณ อันจะทำให้ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ด้วยสติและความรอบคอบ

